

Motion till riksdagen 2025/26:3421

av **Katarina Luhr m.fl. (MP)**

Klimatanpassning av Sverige 2026

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inrätta en bred parlamentarisk grupp som kan skapa långsiktighet i klimatanpassningsarbetet och därmed även skapa långsiktiga spelregler för privata aktörer, myndigheter, regioner och kommuner och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att statsbidraget för att finansiera klimatanpassningsåtgärder ska vara långsiktigt och förutsägbart och behöver ökas kraftfullt, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att myndigheter behöver utbildas om klimatrelaterade risker och deras roll och ansvar tydliggöras och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tydliggöra ansvarsförhållanden när det gäller genomförandet av förebyggande klimatanpassningsåtgärder men även för uppkomna skador och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Boverket ska få i uppdrag att administrera ett långsiktigt särskilt stöd som kan sökas av kommuner och privata aktörer för olika typer av klimatanpassningsåtgärder i bebyggd miljö och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Boverket tillsammans med kommunerna ska utreda hur Boverket på bästa sätt kan vara ett stöd för kommunernas pågående arbete med klimatanpassning i bebyggd miljö och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge kommuner i uppdrag att kartlägga och dokumentera klimatrelaterade risker inom kommunen, inklusive värmeöar som kan utgöra hälsorisker för kommuninvånare vid värmebölja, och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra grönytefaktor till ett krav i all nyproduktion och tillkännager detta för regeringen.

9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten att införa en faktor för att reglera andel hårdgjord yta inom tomtmark, kvartersmark och allmän platsmark och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten att införa en obligatorisk kommunal dagvattentaxa och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska ge expertmyndigheter i uppdrag att ta fram tydliga riktlinjer för vilka krav som länsstyrelserna ska ställa på kommunerna i planprocessen för att säkerställa klimatanpassad planering och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om klimatanpassningssamordnare på alla länsstyrelser och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska utreda hur styrningen av kommunerna behöver förändras för att fler konkreta klimatanpassningsåtgärder för befintlig bebyggelse ska komma på plats och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en nationell uppföljning av kommunernas klimatanpassningsarbete och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om obligatorisk utbildning av vård- och omsorgspersonal om hälsorisker relaterade till värmeböljor och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra offentliga byggnader, eller andra tillgängliga byggnader, till mötesplatser som kan bli tillflyktsorter för sköra grupper under långvariga värmeböljor eller annat extremväder och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utveckla och stärka övervakning och tidiga varningssystem för smittsamma sjukdomar som kan följa av extrema väderhändelser och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att klimatsäkra offentliga byggnader och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur klimatåtgärder kan underlättas på kulturhistoriskt värdefulla byggnader och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram en strategi för vattenförsörjningen i ett förändrat klimat och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur dricksvattentäkten Mälaren ska kunna skyddas mot inträngning av bräckt vatten orsakad av stigande havsnivåer och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkra tillgången till dricksvatten i hela landet genom att bistå kommuner att säkra invånarnas vattenförsörjning och vattenrening, hindra att vatten förorenas, sanera förorenad mark och öka den vattenhållande förmågan genom olika klimatanpassningsåtgärder, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkra tillgängligt dricksvatten inom rimligt avstånd för alla under värmeböljor och tillkännager detta för regeringen.

24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda olika lösningar för att öka tillgången till dricksvatten på offentliga och kommersiella platser och tillkännager detta för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka arbetet med våtmarker i syfte att reglera grundvattennivåer för att stärka befintliga dricksvattenresurser och att reglera vattenflöden för att minska risken för både översvämningar under blöta perioder och torka under torra perioder, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att arbetet med klimatanpassning ska knytas till och bli en del av det civila försvaret och tillkännager detta för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över behovet av ökad insatsberedskap vid naturkatastrofer och kriser i klimatkrisens spår och tillkännager detta för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Naturvårdsverket tillsammans med andra berörda myndigheter ska peka ut åtgärder som är speciellt viktiga för klimatanpassning och förebyggande av katastrofer i förslaget till en ny nationell naturrestaureringsplan och tillkännager detta för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genomföra en nationell rådgivningskampanj riktad till enskilda skogsägare för att arbeta med klimatanpassning, ökad miljöhänsyn och hyggesfria metoder och tillkännager detta för regeringen.
30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att uppmuntra skogsskötselmetoder som leder till ökad variation med en ökad lövandel och återställda våtmarker och tillkännager detta för regeringen.
31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett förbud mot kalavverkning i särskilt klimatkänsliga områden, med exempelvis risk för ras och skred, och tillkännager detta för regeringen.
32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stödja klimatanpassning av svenskt jordbruk så att vi kan producera mer mat i ett förändrat klimat och tillkännager detta för regeringen.
33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inkludera klimatanpassning i Sveriges livsmedelsstrategi och tillkännager detta för regeringen.
34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning om åtgärder för att skydda svenskt jordbruk från effekterna av klimatförändringar såsom långvarig torka eller översvämning och tillkännager detta för regeringen.
35. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkra tillgången till lokala vattenrådgivare för att hjälpa lantbrukare genom hela processen med att stärka vattenförsörjningen och tillkännager detta för regeringen.
36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över lagstiftningen för att säkra att mindre lantbrukare inte missgynnas av exempelvis restriktioner vid torka och stödsystemens utformning, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
37. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett klimatanpassningskliv som ska delfinansiera innovativa investeringar med stor klimatanpassningsnytta, i likhet med satsningen Klimatklivet, som finansierar utsläppsminskande åtgärder, och tillkännager detta för regeringen.

38. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att relevanta myndigheter ska föreslå en nationell plan för större klimatanpassningsprojekt på kommunal och/eller regional nivå där statligt finansieringsstöd är lämpligt, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
39. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att relevanta myndigheter bör utreda och ta fram samfinansieringslösningar mellan offentliga och privata aktörer och tillkännager detta för regeringen.
40. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att klimatanpassning måste stärkas i finansiella ramverk och analyser och tillkännager detta för regeringen.
41. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att relevanta myndigheter bör ges i uppdrag att föreslå hur finanssektorns arbete med klimatrelaterade risker ska säkras och tillkännager detta för regeringen.
42. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda ett införande av en klimatriskdeklaration/klimatresiliensdeklaration för fastigheter och tillkännager detta för regeringen.
43. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om finansieringsfrågan för skydd mot stigande hav och tillkännager detta för regeringen.
44. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Boverket och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap/Myndigheten för civilt försvar i uppgift att prioritera kuststräckor i södra Sverige strikt efter vilka nationella värden som hotas och i vad mån ett kustskydd långsiktigt är ett effektivt sätt att skydda dessa intressen, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
45. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Boverket och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap/Myndigheten för civilt försvar i uppgift att utreda hur riksintressen kommer att påverkas av stigande havsnivåer eller av de åtgärder som planeras för att skydda prioriterade kuststräckor, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
46. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att riksdagen ska fatta beslut om vid vilka kuststräckor staten avser att bygga kustskydd i den takt som krävs för att möta stigande havsnivåer, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
47. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om genomförande av framtida portar i Göta älvs mynning och tillkännager detta för regeringen.
48. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att på flera fronter stärka arbetet med klimatanpassning för att Sverige ska stå bättre rustat inför klimatkrisens konsekvenser och tillkännager detta för regeringen.
49. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt ska återkomma till riksdagen med en bred nationell klimatanpassningsstrategi i form av en proposition med konkreta förslag till beslut samt som levererar på rekommendationerna från Nationella expertrådet för klimatanpassning, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
50. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska öka sin ambitionsnivå när det gäller både styrande åtgärder och finansiering av Sveriges klimatanpassningsarbete och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Det pågår idag en global klimatförändring, som i Sverige medför en stigande medeltemperatur, ökad nederbörd, mer långvariga värmeböljor och stigande havsnivåer. Vi befinner oss mitt i en klimatkris. Isar smälter och havet stiger. Skördar slår fel och skogar brinner. Det blir allt tydligare att vi måste agera. För att skapa en hållbar framtid måste samhället arbeta parallellt med att minska växthusgasutsläppen och med kontinuerlig anpassning till det förändrade klimatet, så kallad klimatanpassning.

Sommaren 2024 går till historien som den varmaste som någonsin uppmätts, år 2023 var det varmaste året hittills. Globalt har rekordtemperaturer avlöst varandra och värmeböljor, översvämningar och skogsbränder har drabbat stora delar av Nordamerika, Asien och Europa. Även i Sverige har vi de senaste åren sett prov på erosion, översvämningar och torka som lett till allt från ras och översvämningar med dödsfall till skogsbränder och förstörda skördar runt om i landet. Många har drabbats och det är tydligt att krafttag behövs för att öka takten i Sveriges klimatanpassningsarbete. Vi ser ett starkt behov av att landets klimatanpassningsarbete prioriteras upp.

När klimatet förändras drabbas Sverige på flera olika sätt. Bland annat genom att vi får längre torrperioder och fler skyfall som kan leda till översvämning, ras och skred. Vi ser även att värmeböljorna blir fler och längre. Dessutom drabbas vi på sikt av de stigande havsnivåerna som följer av smältande is och uppvärmda hav. För att skydda människor och viktig infrastruktur behöver den fysiska planeringen anpassas till dessa effekter.

En långsiktig planering är en av nycklarna till ett brett klimatanpassningsarbete i Sverige, och vi vill därför att regeringen inrättar en bred parlamentarisk grupp som långsiktigt kan leda arbetet med klimatanpassning och skapa stabilitet för Sveriges klimatanpassningsarbete. För att Sverige ska kunna bedriva ett effektivt arbete med klimatanpassning måste ansvaret olika aktörer emellan förtydligas. Arbetet ska inte fördröjas på grund av otydlig ansvarsfördelning.

Länsstyrelser och kommuner är nyckelaktörer i klimatanpassningsarbetet och måste därför få tydligare ramar och de resurser som krävs. Vidare bör myndigheters arbete med att bistå med samordning och kunskapsspridning förstärkas. Riksrevisionen var också tydlig i sin granskningsrapport ”Statens insatser för klimatanpassning av den byggda miljön”, RiR 2022:29, med att myndigheternas planering försvåras av en ryckighet och kortsiktighet i statens finansiering. Det kan till exempel vara svårt att anställa eller att planera åtgärder om det är osäkert om pengar kommer att vara tillgängliga under kommande år. En osäker finansiering försvårar därigenom ytterligare det långsiktiga arbetet. Vi anser därför att staten behöver ta ett större ansvar för finansieringen av klimatanpassningsåtgärder för att säkerställa att arbetet med klimatanpassning blir långsiktigt och förutsägbart.

Många olika fysiska åtgärder behöver genomföras i den redan byggda miljön, som förstärkt grönsstruktur, hållbar dagvattenhantering, minskad andel hårdgjord mark, höjdsättning av mark och byggnader, skydd mot översvämningar, skred och erosion med mera. Vi vill möjliggöra för olika aktörer, som kommuner, kommunala bostadsbolag, intresseföreningar och fastighetsägare, att söka stöd för att klimatanpassa redan bebyggd miljö mot skyfall och värmeböljor för att skydda människors liv och hälsa, viktig infrastruktur, fastigheter och miljö. För att detta ska ske behöver Sveriges kommuner först kartlägga var klimatåtgärder ska prioriteras genom lokala skyfalls-karteringar, identifiering av lågpunkter och viktig infrastruktur som kan skadas,

kartläggningar av värmeöar och områden som riskerar ras, skred och erosion och där-
efter starta ett klimatanpassningsarbete där klimatanpassningsåtgärder behöver listas
och prioriteras.

Varannan svensk kustkommun (56 procent) som svarat i en enkätundersökning
upplever att den statliga finansiering som är kopplad till klimatanpassningsåtgärder är
otillräcklig. 50 procent av kustkommunerna svarar också att det finns en brist på stöd i
den egna organisationen. Undersökningen tyder på att det finns ett betydande behov av
såväl bättre finansiering som mer underlag samt att det finns ett behov av stöd genom
hela organisationen. Kostnaderna för att förebygga kusterosion och översvämningar
bara i kustkommunerna till år 2100 har beräknats överstiga 100 miljarder kronor.
Ytterligare kostnader för åtgärder för att förhindra skador från skyfall och hälsorisker
vid värmeböljor i resten av landet behöver läggas på utöver dessa summor.

Dock är det viktigt att komma ihåg att kostnaderna för de förebyggande åtgärderna
troligen långt understiger kostnaderna för att förebygga dödsfall och att hantera skador
som uppkommer på den bebyggda miljön om förebyggande åtgärder inte genomförs.
Skadorna på Köpenhamn efter det stora skyfallet år 2011 har till exempel beräknats till
7 miljarder danska kronor. Många av åtgärderna som behöver vidtas i våra kustområden
när det gäller stigande havsnivåer kommer att bli mycket kostsamma och ta lång tid att
genomföra samtidigt som planeringen även kommer behöva bli lång och omfattande.
För att inte riskera att arbetet skjuts upp på grund av svåra beslut och höga kostnader
behöver tydligare lagstiftning komma på plats för att tydliggöra inom vilka tidsramar
beslut behöver fattas och när arbetet behöver påbörjas. Befintlig kunskap och teknik
tillsammans med nya innovationer kommer behövas för att rätt åtgärder ska kunna
utföras på rätt plats.

Ett exempel på detta är yttre portar i Göteborgs hamn. Området Västkusten–
Götaälvdalen har identifierats som ett riskområde med anledning av förutsättningarna
för skred, översvämning från vattendrag och kustöversvämning (stigande havsnivå) som
kan ge konsekvenser för många samhällsviktiga funktioner. Riskområdet är ytmässigt
omfattande med ett högt invånarantal och höga värden, inte minst Nordens största
hamn. För att riskerna ska kunna förebyggas krävs omfattande samarbete över flera
administrativa gränser och mellan många sektorer. Riskerna är påtagliga redan idag och
förebyggande åtgärder är högst angelägna att vidta. Göteborg hotas främst från tre håll:
av kraftig nederbörd uppiifrån, höga vattenflöden i Göta älv och kraftiga västvindar som
pressar upp vattenståndet från havet. För att skydda Göteborg mot översvämningar och
stigande hav kan yttre skyddsportar behövas. Det största hindret för att få yttre portar på
plats är finansieringen. Tidiga beräkningar visar på kostnader uppemot 15 miljarder
kronor. Enligt Göteborgs stads nuvarande uppskattningar är det nödvändigt att ha yttre
portar på plats senast 2070. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap har indikerat
att skyddsportarna skulle kunna vara av allmänt intresse för totalförsvaret enligt 3 kap. 9
§ miljöbalken samt eventuellt anses vara samhällsviktig verksamhet. Statens ansvar för
finansiering och genomförande av yttre portar i Göteborg och åtgärder i andra städer
som kan drabbas av de stigande havsnivåerna behöver därför utredas skyndsamt.

Därutöver kommer finansiering behövas på kort och lång sikt. Vi föreslår att man
förutom ett långsiktigt stabilt nationellt stöd för klimatanpassning även inför ett separat
klimatanpassningskliv som ska delfinansiera innovativa investeringar med stor klimat-
anpassningsnytta, i likhet med satsningen Klimatklivet.

Det nationella expertrådet för klimatanpassning pekar på ett antal tänkbara lång-
siktiga finansieringslösningar. Samfinansieringslösningar mellan offentliga och privata

aktörer bör utredas. Det behövs även en nationell plan för riktad statlig finansiering till ett antal storskaliga projekt på lokal och regional nivå, där statligt finansieringsstöd är särskilt lämpligt.

Under 2018 redovisades Sveriges första nationella strategi för klimatanpassning och där förstärktes bland annat kommunernas klimatanpassningsarbete genom en ändring i plan- och bygglagen (2010:900). Varje kommun ska i sin översiktsplan redogöra för klimatrelaterade risker för skador på den byggda miljön till följd av exempelvis översvämning, ras och erosion. Av översiktsplanen ska det även framgå hur dessa risker kan förebyggas.

Organisationerna Svensk Försäkring och IVL Svenska Miljöinstitutet genomförde i februari–mars 2023 en enkätundersökning i syfte att kartlägga kommuners strategiska klimatanpassningsarbete. Svarsfrekvensen var cirka 67 procent, dvs 194 kommuner svarade. 25 procent av kommunerna uppgav att de i sina översiktsplaner inte hade tagit hänsyn till den nya bestämmelsen och 8 procent att de inte visste. Av dem som svarade nej uppgav 54 procent att de planerar att göra det framöver och 21 procent svarade att de inte planerar att göra det.

Boverket har i uppdrag att samordna det nationella klimatanpassningsarbetet för den byggda miljön och behöver därmed på olika sätt hjälpa kommunerna med deras klimatanpassningsarbete. Kommunerna ligger olika långt framme i sitt klimatanpassningsarbete, men för alla kommuner gäller att ett stort arbete med olika klimatanpassningsåtgärder kommer att behöva genomföras framöver för att skydda både människors liv och hälsa och viktig infrastruktur och för att motverka skador på den bebyggda miljön. För kommuner som idag saknar egen kompetens eller möjlighet att finansiera åtgärder finns behov av expertstöd från myndigheter och nationellt ekonomiskt stöd för att kunna genomföra fysiska klimatanpassningsåtgärder. Här har även länsstyrelserna en viktig roll i att samordna, stötta och följa upp kommunernas klimatarbete. Då kommuner har olika förutsättningar och behov, men också har kommit olika långt med klimatanpassningsarbetet vill vi att kommunernas klimatanpassningsarbete ska följas upp så att det går att få en nationell översikt över behov och utförda åtgärder. Regeringen behöver utreda hur styrningen ska förbättras så att fler klimatanpassningsåtgärder kan komma på plats. Vi vill att man ytterligare tydliggör vilka krav som ska ställas på kommunernas klimatanpassningsarbete för att tydliggöra för kommunerna vilket arbete de behöver genomföra. Det är också av stor vikt att länsstyrelserna vidareutvecklar sin specialkompetens inom området bland annat genom sina klimatanpassningssamordnare som behöver finnas på alla länsstyrelser.

Sedan 2008 ställer PBL krav på att kommunerna ska förlägga bebyggelse inom detaljplan till mark som är lämplig för ändamålet med hänsyn till risken för olyckor, översvämning och erosion. Det kommer att vara av stor vikt att kommuner ändrar gamla detaljplaner och antingen nekar byggnation eller ställer tillräckliga krav på klimatanpassningsåtgärder vid byggnation för att minimera risken för klimatrelaterade olyckor, översvämning och erosion. En annan utmaning för kommunerna är att man inte har rådighet över privata fastighetsägares mark samtidigt som ansvarsfördelningen för kostnader för både förebyggande åtgärder och skador är otydlig.

Alltför få samhällen och städer har klimatanpassat infrastruktur, vägar, avloppsanläggningar och vattenförsörjningen tillräckligt mycket för att klara stora vattenmassor som kan uppstå vid skyfall. Det kan därför leda till bland annat kontaminering av dricksvattnet under lång tid, och skred. Många kommuner har idag ett pågående arbete med att skydda den bebyggda miljön mot översvämningar och skyfall men det finns

många utmaningar med arbetet. Kostnaderna för åtgärder är ofta relativt höga och ansvaret otydligt, både i fråga om vem som har ansvar för att hantera dagvatten och större regnmängder eller utföra åtgärder för att förebygga andra klimatrelaterade risker och i fråga om vem som har ansvaret för att betala för uppkomna skador. Det är ofta betydligt billigare att arbeta med marklösningar som våtmarker, dagvattendammar, minskad andel hårdgjord mark och ökad andel grönska som tar hand om vatten vid skyfall än att bygga ut va-systemet under mark för dessa tillfällen. Dock blir både ansvarsfrågan och markfrågorna oftast ett hinder i detta arbete. Här behövs i dagsläget en tydligare lagstiftning. Vi föreslår att man utreder möjligheten till en obligatorisk kommunal dagvattentaxa som kan finansiera hanteringen av regnvatten utöver den va-avgift som idag tas ut för dricksvatten och avlopp.

När det gäller värmeböljor så är risken för hälsoeffekter på befolkningen stor. Sommaren 2018 tog SOS Alarm emot fyra gånger fler samtal än normalt om värmeslag. Överdödligheten under samma sommar var cirka 700 dödsfall.

Värmebölja är ett begrepp som används för en längre period med höga dagstemperaturer, och klimatförändringarna kommer att medföra fler och längre värmeböljor. Ihållande perioder av värme under sommaren kan orsaka både hälsoproblem och ökad dödlighet. Riskgrupperna vid värmebölja är äldre, kroniskt sjuka, personer med funktionsnedsättning, små barn och gravida samt personer som tar vissa mediciner som påverkar kroppens förmåga att anpassa kroppsvärmen och vätskebalansen. Hårdgjorda ytor i städer lagrar värme, vilket kan ha en negativ hälsopåverkan. Människor i städer där värmeuppbyggnaden är stor riskerar i högre grad att utsättas för värmestress och värmerelaterade hälsoeffekter än människor bosatta utanför staden. Risken för värmestress ökar vid arbete utomhus och annan fysisk ansträngning i värme. Det finns idag inte någon skyldighet att planera städerna för att minska risken för värmestress. Vi ser att det finns ett behov av att utbilda vård- och omsorgspersonal för att kunna förebygga och identifiera risker för värmestress hos riskgrupperna. Här vill Miljöpartiet exempelvis ge Folkhälsomyndigheten i uppdrag att ta fram en utbildning om värmevård för den personal som i sitt dagliga arbete möter sjuka, gamla och barn, det vill säga de grupper som riskerar att fara illa av extremvärme. Som en del av denna satsning ska också personalen kunna informera riskgrupper om var, i närheten av sin bostad, de kan svalka sig när det blir varmt.

För att ytterligare skydda medborgare vid längre värmeböljor vill vi kartlägga offentliga byggnader lämpliga för svalka. Bibliotek, hembygdsgårdar, museer, kulturhus och vårdcentraler behöver anpassas för att bli samlingsplatser och kunna erbjuda svalka och vätska för riskgrupper. Genom att klimatanpassa dessa byggnader kan vi samtidigt skydda dem och deras innehåll från klimatrelaterade risker. Dessa byggnader kan ses som framtidens ”skyddsrum”. I vissa fall skulle även andra större privata tillgängliga byggnader behöva utredas som svala miljöer, exempelvis köpcentrum eller festlokaler. Även SKR flaggar för behovet av att klimatanpassa offentliga byggnader. Därför är det nödvändigt att prioritera rätt lokaler i rätt lägen för att skapa flera nyttor samtidigt. För att trygga elanvändningen för dessa offentliga byggnader med större luftkonditionering och kylsystem anser vi att lagstiftningen behöver ses över för att fler solpaneler ska kunna monteras även på kulturhistoriskt värdefulla byggnader. Samtidigt bör utredas hur andra klimatanpassningsåtgärder bör utföras för att ge våra kulturhistoriskt viktiga byggnader ett långsiktigt skydd.

När Sveriges klimat förändras finns också risken att vissa sjukdomar blir vanligare, exempelvis smittsamma sjukdomar som exempelvis kan överföras av insekter som får

nya livsföreläggningar när det exempelvis blir varmare. TBE kan vara en sådan sjukdom som vi redan idag ser en ökning av. Andra smittsamma sjukdomar kan bli vanligare på sikt. För att undvika utbrott av nya smittsamma sjukdomar som kan utlösas av extrema väderhändelser är det viktigt med övervakning och beredskap kopplat till tidiga varningssystem inom myndigheter, vård och omsorg, något som berörda myndigheter behöver få i uppgift att utveckla.

Att öka mängden vegetation är en av de mest effektiva åtgärderna för att minska värmestress såväl dagtid som nattetid i den bebyggda miljön. Växtlighet bidrar också till synergieffekter som minskade vattenflöden i samband med skyfall och renare luft, såväl som direktskuggning, ökad biodiversitet samt visst bullerskydd. Dessutom bidrar gröna miljöer till psykiskt och fysiskt välbefinnande genom möjligheter till rekreation, lek och återhämtning i natur och parkmiljöer, såväl som till kolinbindning i vegetation och mark och till estetiskt tilltalande och naturpedagogiska miljöer. Detta arbete kan med fördel knytas till EU:s nya restaureringslag, Nature Restoration Law. I förordningen som antogs 2024 anges att fler ekosystem med biologisk mångfald ger större resiliens mot klimatförändringar och erbjuder effektivare former av begränsning och förebyggande av katastrofer. Det är därför viktigt att dessa viktiga aspekter lyfts tydligt i förslaget till en nationell restaureringsplan som ska presenteras under 2026.

När Stockholmsregionen och Stockholms stad identifierat värmeöar genom satellitmätningar ser man att det är stor skillnad mellan olika områden på hur varmt det blir. Det framstår också tydligt att områden med mycket hårdgjord mark blir betydligt varmare än områden planerade med träd och uppvuxen natur. I Stockholms stad är till exempel miljonprogramsområdena i Rinkeby, Tensta och Kista bland de områden som har de största områdena med uppmätta temperaturer på över 35 grader. Att de varma områdena är stora leder också till problem för känsliga grupper, såsom äldre och barn. Stockholms stads undersökning visade att endast 19 procent av Stockholms kommunala förskolor har en gångväg som är kortare än 300 meter till närmaste svala område, vilket självklart kan orsaka stora problem för en förskolegrupp med små barn.

Det finns ett tydligt samband mellan yttemperatur och marktäckning/markanvändning. I områden med över 30 % krontäckning (den del av ytan som täcks av trädkronor) nåddes inte de högsta temperaturerna, även om området i övrigt var relativt exploaterat med många hårdgjorda ytor. Detta indikerar hur viktig den urbana naturen är för stadens invånare och att natur inte bara skyddar mot häftiga regn utan även utgör skydd mot värmeböljor. Att öka andelen grönska och att minska andelen hårdgjord mark är därför viktiga delar av stadsplaneringen mot klimatrelaterade risker, för att förebygga översvämning och värmebölja. Vi föreslår därför införandet av en obligatorisk grönytefaktor och ett arbete för att minska andelen hårdgjord mark i bebyggd miljö, exempelvis genom införandet av en faktor för att reglera andel hårdgjord yta inom tomtmark, kvartersmark och allmän platsmark.

Skyddet av dricksvattenresurserna måste stärkas. En långsiktig nationell strategi för hantering av vattenresursen måste tas fram, och den politiska styrningen av en hållbar vattenförsörjning måste stärkas. Klimatanpassning måste vara en utgångspunkt. Mer samverkan och ökad katastrofberedskap på lokal nivå måste till. Det kommer att krävas både ekonomiska satsningar och förändrade lagar och regler samt beteendeförändringar. Det behövs bl.a. åtgärdspaket och satsningar på att komma åt den samlade och ökande miljöpåverkan på dricksvattnet från en mängd olika föroreningskällor som riskerar att läcka ut i dricksvattnet efter översvämningar eller häftiga regn.

Samtidigt behöver den akuta dricksvattentillgången säkerställas till alla vid långvarig värme, vid risker för vattenbrist i delar av landet men även för dem som rör sig hemifrån eller lever utan fast adress. Detta innebär att dricksvatten behöver finnas tillgängligt på offentliga platser. Kommunerna behöver samtidigt öva sin krisplanering med både dricksvattenproducenten och räddningstjänsten. Utöver det mest fundamentala behovet av dricksvatten är en god vattentillgång samtidigt en förutsättning för stora delar av livsmedelsproduktionen, industrin och vår välfärd.

Även arbetet med samhällsskydd och beredskap behöver utvecklas och förstärkas. Svagheter i Sveriges grundläggande infrastruktur, försörjning och andra viktiga samhällsfunktioner innebär sårbarhet för både angrepp och andra störningar. Händelser i andra länder kan indirekt drabba Sverige på olika sätt, då ekonomi och andra system hänger samman. Det förebyggande arbetet är avgörande för ett väl fungerande totalförsvar. Motståndskraften i samhällsfunktionerna måste därför öka, mer insatser behöver göras för att förebygga kriser och det civila försvaret behöver stärkas.

Med stigande havsnivåer äventyras grundvatten och andra dricksvattentäkter. En viktig vattentäkt är Mälaren som idag försörjer ca 2 miljoner mälardalsbor med dagligt dricksvatten. En långsiktig plan behöver tas fram, baserad på en grundlig utredning för hur dricksvattenförsörjningen ska skyddas när haven på sikt stiger och bräckt vatten kommer börja ta sig in i sötvattentäkten Mälaren.

Risken för skred och erosion ökar i takt med att regnen blir allt kraftigare. Översvämmande städer, bränder, förstörda skördar och kontaminerat dricksvatten är några av de konsekvenser som många svenskar kommer att uppleva. Vi måste därför säkerställa vår beredskap för konsekvenserna av klimatförändringarna.

Ett ökat samarbete vad gäller krishantering och civilt försvar är centralt. Vi såg att hjälp från annat land var av stor betydelse när det brann som värst i skogen 2018. Räddningstjänst och försörjningsberedskap är två områden där samverkan internationellt är av stor vikt. Därför anser vi att arbetet med klimatanpassning ska knytas till och bli en del av det civila försvaret.

Arbetet med klimatanpassning måste stärkas på flera fronter. Det handlar bland annat om att stötta specifika sektorer som kommer att vara särskilt utsatta för det förändrade klimatet. Inte minst handlar det om företag inom det svenska jordbruket och skogsbruket, som redan idag är drabbade av klimatförändringarnas effekter, och framgent kommer dessa att öka. Klimatanpassning kommer att vara en förutsättning för lönsamhet och överlevnad för företag inom dessa sektorer.

Klimatanpassning av skogsbruket är centralt för att förebygga exempelvis torka, skogsbränder och översvämningar men också för att bättre kunna hantera klimatförändringarnas effekter och skadedjursangrepp och förbättra återväxten. Det behövs en långsiktig, nationell rådgivningskampanj riktad till enskilda skogsägare för att arbeta med klimatanpassning, ökad miljöhänsyn och hyggesfria metoder. Det behövs även omfattande satsningar på återväxtning av skogsmark, både för stärkt biologisk mångfald och för ökad klimatnytta. Hyggesfria och varierade skogsbruksmetoder går ofta hand i hand med klimatanpassningsåtgärder inom skogsbruket. Det brådskar att genomföra ett nationellt program för klimatanpassning av skogsbruket. Exempel på åtgärder kan exempelvis vara att på olika sätt styra mot skogsskötselmetoder som leder till ökad variation med en ökad lövträdsandel och/eller återställda våtmarker vilket minskar risken för att skogen drabbas av skogsskador, stormfällning och skogsbrand.

Ett stärkt arbete med att restaurera våtmarker kan ge många positiva effekter även när det gäller klimatanpassningsarbetet, inte minst för att reglera grundvattennivåer och

stärka befintliga dricksvattenresurser men också att reglera vattenflöden för att minska risken för både översvämningar under blöta perioder och torka under torra perioder. Vi anser därför att arbetet med att anlägga och restaurerar våtmarker i klimatanpassnings-syfte behöver stärkas

Behovet av klimatanpassning gäller all viktig infrastruktur, även järnvägen. Med stora regn kommer underminering av mark. Banvallar tappar stabilitet och vi riskerar avbrott på trafiken som kan bli förödande och innebära svåra personskador. För att säkerställa infrastrukturen behövs ett fungerande underhåll och en kontinuerlig översyn av järnvägsnätet. Större kalavverkade ytor längs banorna ökar vattentrycket då skogen inte längre tar upp och bromsar vattenflödena på samma sätt. För att trygga en fungerande infrastruktur även under rådande klimatförändringar behöver staten tillse att ett avsevärt säkerhetsavstånd fritt från kalavverkning runt banorna säkerställs. Detta hindrar inte kontinuerlig stormsäkring längs spår. Det behöver utredas hur mark längs järnvägen behöver hanteras, en utredning som samtidigt tar hänsyn till om markägare kan komma att behöva ersättning för att låta naturen skydda spårtrafiken.

Jordbruket behöver goda förutsättningar i hela landet, inte bara i de bördiga slättbygderna utan också mindre jordbruk i Norrland och i skogs- och mellanbygd – landsändar där förutsättningarna för jordbruk ofta är svårare. Vi behöver stödja klimatanpassning av svenskt jordbruk så att vi kan producera mer mat i ett förändrat klimat och anser att klimatanpassning ska inkluderas i Sveriges livsmedelsstrategi. I tider av kris och tilltagande klimatförändring ökar behovet av ett levande jordbruk i hela landet än mer. De små och medelstora jordbruken är mycket viktiga för den svenska livsmedelsproduktionen och behövs för att upprätthålla försörjningsförmågan i hela landet. De är viktiga för livsmedelssystemets motståndskraft, för krisberedskapen, och de utgör en viktig pusselbit i en livskraftig landsbygd. Vi vill stödja klimatanpassning av svenskt jordbruk så att vi kan producera mer mat i ett förändrat klimat.

Klimatförändringarna leder till att vi kommer att drabbas av längre perioder med ihållande torka. Jordbrukets vattenförsörjning är helt central för att upprätthålla produktionen. Både stora och små jordbruk drabbas av torka, det handlar exempelvis om möjligheter till bevattning av grödor och vatten till betande djur. Även den ökande risken för översvämning är en stor utmaning för jordbruket. Inte bara kan odlingar förstöras när de läggs under vatten, ökad nederbörd kan även leda till ökad avrinning, vilket kan ge upphov till föroreningsspridning. Föroreningarna kan påverka produktionen av flera olika livsmedel, såsom kött, fisk/skaldjur, vegetabilier och dricksvatten. Det är viktigt att ett flertal åtgärder vidtas för att motverka detta.

Klimatanpassningsåtgärder kan vara mycket kostsamma för en liten lantbrukare och processen för att genomföra dem upplevs av många som komplicerad och tidskrävande. Utmaningarna kan ofta vara större för mindre lantbruk än för större.

Miljöpartiet vill öka stödet till jordbruket för förebyggande åtgärder mot torka. Vi vill höja nivån i investeringsstöden för förebyggande åtgärder mot torka, som anläggande av våtmarker och bevattningsdammar, och vi vill säkra att lokala vattenrådgivare finns tillgängliga för att hjälpa lantbrukare genom hela processen med att stärka vattenförsörjningen. Dessa kan exempelvis samordnas med lokala LEVA-samordnare. Vi vill också se över lagstiftningen för att säkra att mindre lantbrukare inte missgynnas av exempelvis restriktioner vid torka och stödsystemens utformning. Vidare vill vi tillsätta en utredning om åtgärder för att skydda svenskt jordbruk från effekterna av klimatförändringar såsom långvarig torka eller översvämning.

På grund av den stora påverkan på avgörande delar av det svenska samhället anser vi att det är av stor vikt att Sveriges klimatanpassningsarbete knyts till, och blir en del av det civila försvaret.

Klimatanpassningsarbetet inom finanssektorn måste också stärkas. Detta påpekas även av Nationella expertrådet för klimatanpassning. Det gäller behovet av en översyn av det finanspolitiska ramverket, riskanalyser av den offentliga finansens hållbarhet samt en klimatrepolisering som utökas till att även inkludera klimatanpassning. Det behövs även stärkta incitament för klimatanpassning kopplat till finansiell verksamhet. Företag i den finansiella ekonomin måste integrera klimatrelaterade fysiska risker och klimatanpassning i sin verksamhet. Finansiella resurser måste styras från klimatsårbara till klimatrofasta verksamheter. Dessutom finns ett omfattande behov av att kartlägga och hantera finansiella flöden som underminerar klimatanpassningsarbetet i Sverige, såväl som i utvecklingsländer med svenskt bistånd.

För fastighetsägare kan climateffekterna bli förödande om den ägda fastigheten drabbas av återkommande översvämningar eller kanske rasar pga av erosion. Flera försäkringsbolag börjar nu se över vilken typ av fastigheter som ligger i farozoner och kan bli riskobjekt att försäkra. För att öka skyddet för en fastighetsköpare vill vi att regeringen utreder möjligheten att införa någon typ av klimatriskdeklaration eller klimatrepolisdeklaration för fastigheter, en offentlig märkning av en fastighet som kan ge indikationer om fastigheten har en ökad risk att skadas av effekter av klimatreändringar.

Det är tydligt att ett stort arbete för att förebygga effekterna av klimatreändringarna kommer att behövas framåt, för att skydda liv och hälsa, i alla delar av landet – inte minst i och runt vår redan bebyggda miljö. Det behövs stöd till kommuner och verksamhetsutövare, det behövs en tydligare lagstiftning vad gäller ansvarsfördelning och det behövs långsiktiga ekonomiska resurser för genomförande av förebyggande åtgärder. Det behövs även fortsatt kunskapshöjande insatser, kartläggningar, karteringar och planeringsunderlag. Och inte minst måste de fysiska åtgärderna påbörjas!

I klimatanpassningsutredningens betänkande från 2025 (SOU 2025:51) blir det tydligt att vi har stora utmaningar framför oss. Inte minst åtgärderna för att skydda våra kuster och kustkommuner från stigande havsnivåer kommer att innebära både komplicerade åtgärder, svåra beslut och kostsamma åtgärder. Arbetet behöver börja nu om vi ska hinna göra det som behövs. Det kommer behövas stora inventeringar av riksintressen och andra viktiga värden och svåra prioriteringar. Boverket och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap/Myndigheten för civilt försvar behöver påbörja arbetet med att utreda vilka nationella intressen som hotas av de stigande haven för att politiska prioriteringar ska kunna göras i närtid. Riksdagen kommer därefter att behöva fatta svåra politiska beslut om vid vilka kuststräckor staten ska finansiera och bygga kustskydd i den takt som krävs för att möta de stigande havsnivåerna.

Klimatet har redan förändrats och kommer att förändras ytterligare även om vi idag drastiskt minskar våra utsläpp. Arbetet med att anpassa våra samhällen till denna förändring måste därför löpa parallellt med en politik för utsläppsminskningar. Detta arbete handlar ytterst om att skydda människor och miljö och alla samhällsverksamheter från klimatrelaterade risker.

Det nationella expertrådet för klimatanpassning skriver i sin rapport från 2022 att en intensifiering av insatser för att öka takten i genomförandet av klimatanpassningsåtgärder är nödvändig. Rådet understryker att den reviderade anpassningsstrategin, den som regeringen nu presenterat i form av en skrivelse, behöver anamma ”ett transformativt

perspektiv som konkret stärker incitamenten för såväl det fortsatta förberedande anpassningsarbetet som för genomförandet av konkreta anpassningsåtgärder”. Vidare efterlyser rådet ”krafttag på bred front”. Att säga att regeringens skrivelse, som per definition inte innehåller ett enda skarpt förslag för riksdagen att ta ställning till, inte svarar upp emot vad rådet efterlyser är en grov underdrift. Med anledning av ovanstående resonemang måste regeringen öka sin ambitionsnivå både när det gäller styrande åtgärder och finansiering för Sveriges klimatanpassningsarbete, samt skyndsamt återkomma till riksdagen med en strategi i form av en proposition, med konkreta förslag till beslut, som levererar på rekommendationerna från Nationella expertrådet för klimatanpassning.

Katarina Luhr (MP)

Amanda Palmstierna (MP)

Rebecka Le Moine (MP)

Emma Nohrén (MP)

Linus Lakso (MP)